

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาประเทศในทุกๆ ด้าน เป็นกระบวนการที่สำคัญยิ่งในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพเพื่อให้สามารถปรับตัวและดำรงชีวิตอยู่ในสภาพสังคมปัจจุบันได้อย่างมีความสุข ในปัจจุบันประเทศไทยกำลังอยู่ในช่วงของการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ ทั้งการปฏิรูประบบราชการและการปฏิรูปการศึกษา ซึ่งมีเป้าหมายที่มีความเชื่อมโยงซึ่งกันและกัน ในขณะที่การปฏิรูประบบราชการได้มุ่งพัฒนาระบบราชการไทยให้มีความเป็นเลิศ สามารถรองรับการพัฒนาประเทศในยุคโลกาภิวัตน์ โดยยึดหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี และประโยชน์สุขของประชาชนการปฏิรูปการศึกษาได้มีการกำหนดยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติโดยมุ่งพัฒนาและส่งเสริมการศึกษาให้ประชาชนมีความรู้ มีศักยภาพในการพัฒนาตนเอง และพัฒนาเศรษฐกิจ พัฒนาสังคมฐานความรู้และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ (วรเดช จันทรศร, 2549, คำนำ)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 มุ่งกระจายอำนาจในการบริหารจัดการไปให้สถานศึกษามากที่สุด ด้วยเจตนารมณ์ที่จะให้สถานศึกษาดำเนินการคล่องตัวรวดเร็ว สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่นและการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายและถือว่างานวิชาการเป็นงานหลักหรือภารกิจของสถานศึกษา กระทรวงศึกษาธิการจึงได้กำหนดขอบข่ายและภารกิจของการบริหารงานวิชาการออกเป็น 12 องค์ประกอบ คือ 1) การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 2) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 3) การวัดผลประเมินผล 4) การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา 5) การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา 6) การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ 7) การนิเทศการศึกษา 8) การแนะแนวการศึกษา 9) การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา 10) การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน 11) การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น 12) การส่งเสริมและ

สนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2554, หน้า 25)

งานวิชาการเป็นงานสำคัญที่ผู้บริหารต้องให้ความสำคัญและต้องมีความรู้ความเข้าใจในขอบข่ายของงานวิชาการ สามารถปฏิบัติภาระหน้าที่ตามกรอบงานที่มีอยู่ให้มีประสิทธิภาพ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครพนมเขต 1, 2552, หน้า 30-57) การบริหารงานวิชาการเป็นการบริหารที่เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอันเป็นเป้าหมายสูงสุดของภารกิจของสถานศึกษา (กมล ภูประเสริฐ, 2545, หน้า 6) สถานศึกษาใดที่ผู้บริหารมีความรู้ มีคุณลักษณะ และความสามารถที่เหมาะสมตามมาตรฐานหรือที่เรียกว่า สมรรถนะของผู้บริหาร จะสามารถนำสถานศึกษาดำเนินการพัฒนาการจัดการศึกษาให้ประสบความสำเร็จบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, หน้า 24) เป็นคำกล่าวที่ถูกต้องเพราะปัจจุบันได้มีการกำหนดมาตรฐานและตัวบ่งชี้ที่แสดงถึงสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาไว้อย่างหลากหลายในบริบทของการปฏิรูปการศึกษาและการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานและประเทศไทย โดยสำนักงานคุรุสภาได้ออกข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณวิชาชีพ พ.ศ. 2548 ข้อ 6 ระบุไว้ว่า ผู้ประกอบวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีมาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ เช่น มาตรฐานความรู้หลักและกระบวนการบริหารการศึกษา นโยบาย และการวางแผน การศึกษา การบริหารด้านวิชาการ การบริหารด้านธุรการ การเงิน พัสดุ อาคารสถานที่ และอื่นๆ (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2548, หน้า 46) นอกจากนี้ยังมีมาตรฐานและตัวบ่งชี้สมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาที่กำหนดไว้สำหรับใช้ประเมินผู้บริหารต้นแบบหรือประเมินผลงานในตำแหน่งที่สูงขึ้น

ในความเป็นจริงปรากฏว่ามีปัญหาอีกมากที่เกิดจากสมรรถนะผู้บริหารโรงเรียนที่บริหารจัดการศึกษาไม่เป็นไปตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาส่งผลทำให้การบริหารจัดการศึกษาเกิดปัญหาและอุปสรรคไม่บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ หรือสำเร็จอย่างไม่มีประสิทธิภาพ ผู้บริหารโรงเรียนขาดวิสัยทัศน์หรือยึดมั่นอยู่กับระบบราชการ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2547, หน้า 23) หรือผลจากการประเมินของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประกันคุณภาพการศึกษา (สมศ.) รอบสอง พบว่าผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมมาตรฐานจากการประเมินที่ไม่ได้รับรองมากที่สุด คือ มาตรฐานด้านการบริหารวิชาการและมาตรฐานผู้เรียนด้านการวิเคราะห์ การใฝ่รู้ใฝ่เรียน และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และที่พบจะเป็นผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กมากที่สุด (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประกัน

คุณภาพการศึกษา, 2553, หน้า 25) ซึ่งโรงเรียนขนาดเล็กเป็นโรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนไม่เกิน 120 คน ปัญหาสำคัญของโรงเรียนขนาดเล็ก คือคุณภาพของนักเรียนค่อนข้างต่ำ เมื่อเปรียบเทียบกับโรงเรียนขนาดอื่นๆ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะโรงเรียนขาดความพร้อมในหลายๆ ด้าน อาทิเช่น ครูไม่ครบชั้นเรียน ขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์ สื่อการเรียนการสอน งบประมาณที่ได้รับอุดหนุนมีน้อยเพราะคิดตามรายหัวของนักเรียน ส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในชุมชนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจยากจน ทำให้ประสิทธิภาพในการจัดการศึกษาต้อยคุณภาพซึ่งมีผลทำให้คุณภาพการศึกษาค่อนข้างต่ำไม่สามารถปฏิบัติงานการพัฒนาคุณภาพนักเรียนและจัดการศึกษาที่มีคุณภาพและได้มาตรฐาน (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2552, หน้า 19)

จากการประเมินคุณภาพการศึกษาของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ได้ทำการประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานทั่วประเทศ ในรอบสอง เมื่อ พ.ศ 2549- 2553 ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในสวนโรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ทั้งหมด 22,456 แห่ง ผ่านการรับรองเพียง 17,592 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 79.68 และ แบ่งตามขนาดพบว่าโรงเรียนขนาดเล็กจำนวน 14,796 แห่ง ไม่ผ่านการรับรอง 3,587 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 24.24 ซึ่งถือว่าเป็นเกณฑ์ที่สูง และผลการประเมินรอบสองในเบื้องต้นพบว่าสถานศึกษาที่ไม่ผ่านการรับรองส่วนใหญ่ นั้นเป็นโรงเรียนขนาดเล็กและอยู่ในพื้นที่ห่างไกล (สำนักทดสอบทางการศึกษา, 2554, หน้า 2-5) จากผลการสอบ O-NET โรงเรียนขนาดเล็กจะมีผลการสอบต่ำในทุกรายวิชา (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ, 2553, หน้า 29) แสดงให้เห็นถึงปัญหาการขาดสมรรถนะของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กที่ไม่สามารถบริหารจัดการศึกษาให้เป็นไปตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษา

ปัญหาที่กล่าวมาข้างต้นอาจกล่าวได้ว่าโรงเรียนที่บริหารงานด้านวิชาการไม่มีประสิทธิภาพ ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนต่ำ สาเหตุหนึ่งเกิดจากการขาดสมรรถนะในการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา ที่จะเป็นตัวผลักดันให้ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถสร้างผลของการปฏิบัติงานด้านวิชาการให้มีประสิทธิภาพ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงได้จัดโครงการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาที่มีผลการประเมินสถานศึกษารอบแรกอยู่ในระดับปรับปรุงและระดับพอใช้ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีเครื่องมือชี้วัดที่มีมาตรฐานเพื่อนำมาใช้เป็นเกณฑ์การประเมินสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาที่เที่ยงตรงเชื่อถือได้เหมาะสมกับการบริหารจัดการศึกษาที่มีการเปลี่ยนแปลง

อันเนื่องมาจากการปฏิรูปการศึกษา และด้วยเหตุผลที่ว่า การปฏิบัติงานทุกอย่างของผู้บริหารสถานศึกษามีผลต่อคุณภาพการศึกษาและเกี่ยวเนื่องถึงประโยชน์ส่วนรวมของบ้านเมืองและประชาชน โดยเฉพาะนักเรียนซึ่งจะเป็นกำลังสำคัญของการพัฒนาประเทศชาติ

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา เรื่อง การพัฒนาตัวบ่งชี้สมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำตัวบ่งชี้ที่พัฒนาขึ้นไปใช้ประโยชน์ในการวางแผนการปฏิบัติงาน การดำเนินงาน การประเมินผลการปฏิบัติงานและนำไปใช้ในการวางแผนพัฒนางาน พัฒนาบุคลากรทางการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กได้อย่างเป็นรูปธรรม และจะได้มีตัวบ่งชี้ ซึ่งเป็นคุณลักษณะของสมรรถนะตามตำแหน่งงานในหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก เพื่อนำไปใช้ในการบริหารจัดการได้โดยตรง เป็นการใช้เกณฑ์ในการกระตุ้นสภาพการปฏิบัติงานให้ผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กให้เกิดประสิทธิภาพ ส่งเสริม สนับสนุนการพัฒนาวิชาชีพเฉพาะของผู้บริหารให้เป็นที่ยอมรับและเพิ่มศักยภาพในการพัฒนาระดับปฏิบัติการให้เกิดผลต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามมาตรฐานการศึกษาต่อไป

คำถามของการวิจัย

ในการวิจัยผู้วิจัยได้ตั้งคำถามการวิจัยดังนี้

1. ตัวบ่งชี้สมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก มีอะไรบ้าง
2. ตัวบ่งชี้สมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก ที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์มีความสอดคล้องกันหรือไม่

ความมุ่งหมายของการวิจัย

ผู้วิจัยได้ตั้งความมุ่งหมายของการวิจัย ดังนี้

1. เพื่อพัฒนาตัวบ่งชี้สมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก

2. เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของตัวบ่งชี้สมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กกับข้อมูลเชิงประจักษ์

สมมติฐานของการวิจัย

แบบจำลองความสัมพันธ์ของโมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันตัวบ่งชี้สมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก ที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ความสำคัญของการวิจัย

1. ตัวบ่งชี้สมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริงในทางปฏิบัติ เป็นที่ยอมรับและจะเป็นเครื่องมือสำคัญในการประเมินตนเองของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อให้ทราบจุดเด่น จุดที่ควรพัฒนาในการบริหารงานวิชาการ สามารถนำไปวางแผนและปรับปรุงนโยบายในการจัดการศึกษาของโรงเรียนต่อไป

2. ได้สารสนเทศในการวางแผนการบริหารบุคลากรครูในโรงเรียน

3. ได้แนวทางการดำเนินการวิจัยที่ผู้สนใจอาจนำไปประยุกต์ใช้เพื่อการพัฒนาตัวบ่งชี้การบริหารการศึกษาด้านๆ อื่น ส่งเสริมสถาบันการศึกษาให้พัฒนาตัวบ่งชี้สมรรถนะทุกๆ ด้านที่ได้มาตรฐานช่วยให้ก้าวไปสู่ระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาที่เที่ยงตรง เชื่อถือได้

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยไว้ดังนี้

1. ขอบเขตเนื้อหา

ผู้วิจัยทำการศึกษาเอกสาร ตำรา ที่เกี่ยวข้อง โดยได้ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวบ่งชี้สมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหาร

โรงเรียน เพื่อกำหนดกรอบสมรรถนะการบริหารงานวิชาการ ในชั้นตอนนี้เป็นกำหนดองค์ประกอบสำคัญ (Essential Components) จากเอกสารต่างๆ และผลงานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ และนำมาวิเคราะห์ความถี่ โดยมีเกณฑ์การพิจารณาคัดเลือกสมรรถนะที่มีความถี่ตั้งแต่ 3 ขึ้นไป ได้สมรรถนะ 10 สมรรถนะ จากนั้นได้นำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดเบื้องต้นของสมรรถนะการบริหารงานวิชาการ 10 สมรรถนะ โดยจัดเรียงตามลำดับความสำคัญดังนี้

1. การมีวิสัยทัศน์ในการจัดการศึกษา
2. การมีภาวะผู้นำทางวิชาการ
3. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
4. การบริหารจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
5. การส่งเสริมให้มีการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้
6. การนิเทศการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา
7. การจัดหาสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยี สารสนเทศมาใช้ในการจัดการเรียน

การสอน

8. การพัฒนาบุคลากรด้านงานวิชาการ
9. การสร้างสัมพันธภาพในการทำงาน
10. การกำกับติดตามและประเมินผล

2. ประชากร

ในการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดประชากร ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กในจังหวัดสกลนคร นครพนม และ มุกดาหาร ในปีการศึกษา 2555 จำนวน 536 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กในจังหวัดสกลนคร นครพนมและ มุกดาหาร ในปีการศึกษา 2555 จำนวน 222 คน ได้มาโดยการกำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตาราง Krejcie & Morgan (Krejcie & Morgan, 1970 อ้างถึงใน ชีรวุฒิ เอกะกุล, 2543, หน้า 25) การดำเนินการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา 6 แห่ง ได้แก่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครพนม เขต 1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนมเขต 2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 โดยแต่ละเขตผู้วิจัยสุ่มตัวอย่างอย่าง

ง่ายให้ได้ตัวแทนโรงเรียนขนาดเล็กทุกอำเภอ จำนวน 222 โรงเรียน และผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กจำนวน 222 คน

3. ตัวแปรที่ศึกษา

ในการวิจัยครั้งนี้ ได้กำหนดตัวแปรในการวิจัยคือ ตัวบ่งชี้สมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก

กรอบแนวคิดของการวิจัย

การพัฒนาตัวบ่งชี้สมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาตามแนวทางการกระจายอำนาจการจัดการศึกษา ที่ได้กำหนดไว้ในมาตรา 39 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 และศึกษาจากภาระงานของกฎกระทรวง สำนักงานคุรุสภา รวมทั้งศึกษาสมรรถนะการบริหารงานวิชาการของนักวิจัยหลายๆ ท่านดังนี้ กระทรวงศึกษาธิการ (2550) สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา (2548) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2550) ปลื้มพงศ์ ศุภเลิศ (2548) ระเบียบ เชี่ยวชาญ (2550) ดัชณี ยศพล (2551) ฐนิกันต์ เต่งตระกูล (2551) นันทพร ศุภะพันธุ์ (2551) เพ็ชรพันธุ์ กิจพานิชย์เจริญ (2552) จิระวรรณ บุญปลอด (2553) ดัทลีญา สะมะฮูน (2553) อังคินันท์ อินทรคำแหง และทัศนาศ ทอภักดี (2548) Marmon (2002) Eith (2002) และ Williams (2004) ได้นำมาสังเคราะห์ได้สมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กได้ 10 ด้าน โดยเรียงลำดับตามความสำคัญ ดังนี้

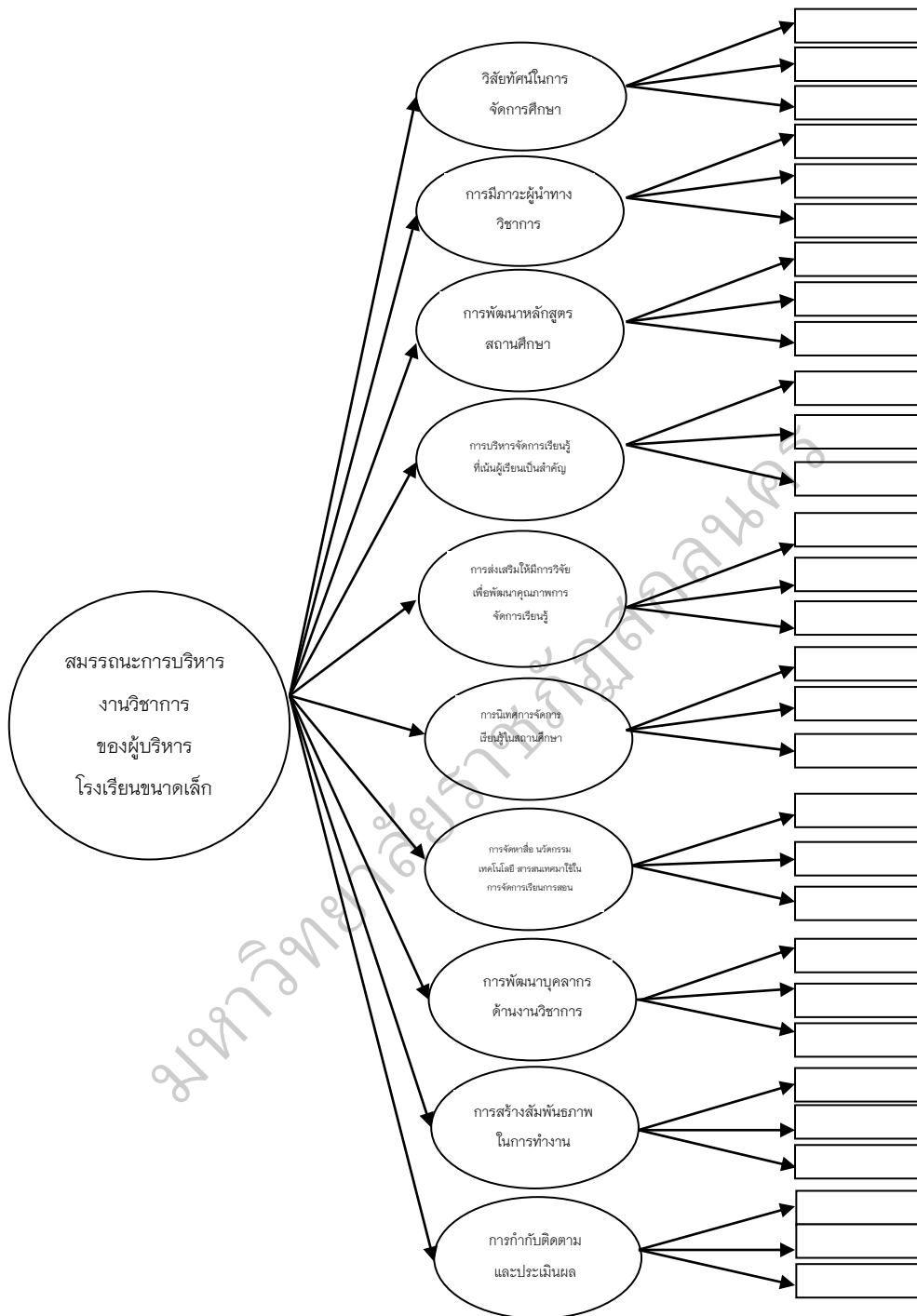
1. การมีวิสัยทัศน์ในการจัดการศึกษา
2. การมีภาวะผู้นำทางวิชาการ
3. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
4. การบริหารจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
5. การส่งเสริมให้มีการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้
6. การนิเทศการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา
7. การจัดหาสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยี และสารสนเทศมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน
8. การพัฒนาบุคลากรด้านงานวิชาการ

9. การสร้างสัมพันธภาพในการทำงาน

10. การกำกับติดตามและประเมินผล

จากการสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะด้านการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก ผู้วิจัยนำมาเขียนเป็นร่างกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังภาพประกอบ 1

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัยการพัฒนาตัวบ่งชี้สมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก

นียมศัพท์เฉพาะ

ในการพัฒนาตัวเองซึ่งสมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กนี้ผู้วิจัยได้กำหนดนียมศัพท์เฉพาะไว้ ดังต่อไปนี้

1. การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การดำเนินการจัดการศึกษาด้านวิชาการ ได้แก่การมีวิสัยทัศน์ในการจัดการศึกษา การมีภาวะผู้นำทางวิชาการ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การบริหารจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การนิเทศจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา การส่งเสริมการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ การจัดหาสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยีและสารสนเทศมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ การพัฒนาบุคลากรด้านงานวิชาการ การสร้างสัมพันธภาพในการทำงาน และการกำกับติดตามและประเมินผล

2. สมรรถนะ (Competency) หมายถึง ความรู้ความสามารถ (Knowledge) ทักษะ (Skills) และ คุณลักษณะ (Attributes) การบริหารและการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนในการบริหารงานวิชาการให้ประสบความสำเร็จ

2.1 สมรรถนะด้านความรู้ความสามารถ (Knowledge) หมายถึง สมรรถนะด้านข้อมูลหรือสิ่งที่ได้รับจากการศึกษา การฝึกอบรม สัมมนา ศึกษาด้วยตนเอง การสนทนา การแลกเปลี่ยนเรียนรู้

2.2 สมรรถนะด้านทักษะ (Skills) หมายถึง สมรรถนะด้านการบริหารจัดการ การควบคุมการปฏิบัติงาน ระบบความคิดในการจัดการ การวางแผน เป้าหมายในอนาคตที่จะทำ ทักษะเชิงเทคนิคที่จำเป็นในการทำงานที่แตกต่างกัน

2.3 สมรรถนะด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล (Attributes) หมายถึง สมรรถนะด้านความคิด ความรู้สึก ทศนคติ แรงจูงใจ ความต้องการส่วนตนติดตัวมาและเปลี่ยนแปลงได้ยาก

3. สมรรถนะการบริหารงานวิชาการ หมายถึง ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่จำเป็นด้านการบริหารและการปฏิบัติงานของโรงเรียนในการบริหารงานวิชาการ ในด้านการมีวิสัยทัศน์ในการจัดการศึกษา การมีภาวะผู้นำทางวิชาการ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การบริหารจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การนิเทศจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา การส่งเสริมการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ การจัดหาสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยีและสารสนเทศมาใช้ในการจัดการเรียนรู้

การพัฒนาบุคลากรด้านงานวิชาการ การสร้างสัมพันธภาพในการทำงาน และการกำกับติดตามและประเมินผล

3.1 การมีวิสัยทัศน์ในการจัดการศึกษา หมายถึง ความสามารถในการกำหนดวิสัยทัศน์ ทิศทาง หรือ แนวทางการพัฒนางานวิชาการที่เป็นรูปธรรม เป็นที่ยอมรับ และเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ ตลอดจนการยอมรับแนวคิดและวิธีการใหม่ๆ เพื่อการพัฒนางานทางด้านวิชาการ

3.2 การมีภาวะผู้นำทางวิชาการ หมายถึง ความสามารถในการกำหนดทิศทางกรอบในการดำเนินงาน และสร้างวิสัยทัศน์ เพื่อให้การดำเนินงานวิชาการได้บรรลุเป้าหมาย

3.3 การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา หมายถึงการจัดทำ การปรับปรุง การเปลี่ยนแปลง หลักสูตรสถานศึกษาให้ดีขึ้น เพื่อให้เหมาะสมกับความต้องการของบุคคล และสภาพของท้องถิ่น

3.4 การบริหารจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หมายถึง ความสามารถในการรวบรวม สร้าง จัดระเบียบแลกเปลี่ยนและประยุกต์ใช้ความรู้ในโรงเรียน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่ส่งผลต่อผู้เรียน

3.5 การส่งเสริมการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ หมายถึง การสนับสนุนให้ครูทำวิจัยพัฒนาหรือแก้ปัญหาการจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนและขณะที่สอน นำผลที่ค้นพบมาปรับปรุงการจัดการเรียนรู้และพัฒนาสถานศึกษาไปสู่คุณภาพการศึกษา

3.6 การนิเทศการจัดการเรียนรู้ภายในสถานศึกษา หมายถึง การดำเนินการใดๆที่ทำให้ครูมีความพึงพอใจและมีกำลังใจที่จะพัฒนาการจัดการเรียนการสอนและพัฒนาการดำเนินงานใดๆ ในสถานศึกษา ให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดไว้

3.7 การจัดหาสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยีและสารสนเทศมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ หมายถึง ความสามารถในการจัดหาวัสดุ อุปกรณ์ ประยุกต์ความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์ และความรู้อื่นๆ ที่เกี่ยวข้องมาผนวกเข้าด้วยกัน เพื่อใช้ในกระบวนการจัดหา จัดเก็บ สร้างและเผยแพร่สารสนเทศในรูปแบบต่างๆ เพื่อให้เกิดประโยชน์ในการจัดการเรียนรู้

3.8 การพัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านงานวิชาการ หมายถึง ความสามารถในการให้คำปรึกษาแนะนำและช่วยแก้ปัญหาให้แก่เพื่อนร่วมงานและผู้เกี่ยวข้อง มีส่วนร่วมในการพัฒนา บุคลากร ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างรวมทั้งส่งเสริมสนับสนุนและให้โอกาสผู้ร่วมงานได้พัฒนางานวิชาการ

3.9 การสร้างสัมพันธภาพในการทำงาน หมายถึง ความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างองค์กร และส่งเสริมให้องค์กรร่วมกันสร้างคุณภาพด้านการดำเนินงานวิชาการในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพ

3.10 การกำกับติดตามและประเมินผล หมายถึง การใช้กระบวนการเรียนการสอนมาตัดสินผลการเรียนของผู้เรียนโดยครอบคลุมกระบวนการเรียนรู้และผลการเรียน ทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ ด้านทักษะและกระบวนการ และด้าน เจตคติ คุณธรรม จริยธรรม

4. ตัวบ่งชี้สมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก หมายถึง ตัวประกอบ ตัวแปร ค่าที่สังเกตได้ที่ใช้บ่งบอกสถานภาพหรือสะท้อนให้เห็นถึงสมรรถนะ การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก มีการกำหนดน้ำหนักความสำคัญโดยวิธีการเชิงประจักษ์ และมีการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้โดยผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

5. การพัฒนาตัวบ่งชี้สมรรถนะการบริหารงานวิชาการ หมายถึง กระบวนการพัฒนาตัวบ่งชี้สมรรถนะการบริหารงานวิชาการโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis) ในรูปของโมเดลโครงสร้างสมรรถนะการบริหารงานวิชาการกับข้อมูลเชิงประจักษ์

6. น้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) หมายถึง ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวบ่งชี้กับองค์ประกอบ โดยพิจารณาจากการคัดเลือกองค์ประกอบที่มีค่าเท่ากับหรือมากกว่า 0.30

7. โมเดลโครงสร้างสมรรถนะการบริหารงานวิชาการ หมายถึง รูปแบบที่แสดงความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นที่ประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก องค์ประกอบย่อย และตัวบ่งชี้สมรรถนะการบริหารงานวิชาการสำหรับผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก

8. การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน หมายถึง วิธีการทางสถิติที่วิเคราะห์ชี้วัดว่าตัวแปรต่างๆ ที่วิเคราะห์ได้เป็นตัวแปรชี้วัดองค์ประกอบนั้นโดยพิจารณาจากน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading)

9. การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สอง หมายถึง การวิเคราะห์เพื่อศึกษาว่าองค์ประกอบย่อยที่ได้อยู่ภายใต้องค์ประกอบใหญ่เดียวกันหรือไม้องค์ประกอบย่อยใดมีความสำคัญมากกว่ากัน

10. ความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ หมายถึง ผลการวิเคราะห์ทางสถิติโดยการวิเคราะห์องค์ประกอบยืนยันด้วยโปรแกรมลิสเรล โดยค่าไค-สแควร์ต่ำหรือไม่มีนัยสำคัญทางสถิติมีความน่าจะเป็นเข้าใกล้ 1 ค่าดัชนีความกลมกลืน (Goodness of Fit Index : GFI) และค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (Adjusted Goodness of Fit Index : AGFI) มีค่าเท่ากับหรือเข้าใกล้ 1

11. ผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง ผู้ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียน หรือผู้รักษาการในตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียนที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดเล็ก ในปีการศึกษา 2555

12. โรงเรียนขนาดเล็ก หมายถึง โรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีจำนวนนักเรียนไม่เกิน 120 คน และจัดการศึกษาไม่เกินช่วงชั้นที่ 2

13. คู่มือการใช้ตัวบ่งชี้สมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก หมายถึง คู่มือที่จัดทำขึ้นเพื่อใช้เป็นแนวทางในการประเมินสมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก โดยมีเนื้อหาประกอบด้วย หลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ เป้าหมาย องค์ประกอบ และเกณฑ์การประเมินตัวบ่งชี้